

Історія одягу з давніх часів до наших днів є ніби дзеркалом, в якому віддзеркалюється уся історія людства. Кожна країна, кожен народ в окремі періоди свого розвитку накладають свій відбиток, свої специфічні риси на одяг людей.

МОДА МИНУЛИХ ТИСЯЧОЛІТЬ

Готична мода

В XII столітті, насамперед у Франції, романська сукня, що нагадує скоріш чернече убрання, поступово замінюється на одяг, який тісно прилягає до фігури, граціозніший, який в основному в XIX столітті, остаточно набуває світський характер з усіма наслідками, що випливають звідси. Грубий, некроєний по частинам одяг попередньої епохи, замінюється на чудово пошиту сукню, зроблену за усіма законами кравецької майстерності, загальний крій якої пристосований до фігури її власниці.

Нові види матеріалів, тонкі сукна фландрського та італійського походження, з яких головним чином шили сукні в ту епоху, м'яко облягали фігуру. Їх легше було кроїти й при цьому вони були настільки міцні, що це надавало їм можливість виконати будь-яке драпування. Деякі з цих тканин змінювали колір на світлі. Ці нові сукні розпочали шити в XIII столітті, на думку одних авторів, спочатку в Італії, а на думку інших – у Франції. Ці самі місця були колискою лицарської культури, яка стала виявленням й нових естетичних ідеалів, що відбилися на жіночій та чоловічій моді.

Чоловічим ідеалом був уже не хоробрий боєць, одягнений у грубі воєнні штани та шкіри; тепер це була розпещена молода людина з довгим завитим волоссям, прикрашеним квітами, й одягнена подібно до жінки. Кольорові комбінації мали також своє глибоке символічне значення. Той, хто «служив» вибраній дамі, носив її улюблений колір. Свідомства такої «служби дамі» збереглися не лише у французькій літературі, а й у чеській...

Челядь також пристосовувалася до улюблених кольорів своїх панів, відповідним кольором передавалася їхня дружня прихильність. Комбінація різних кольорів допускалася. Наймоднішим кольором тієї епохи був жовтий колір, який вважали чоловічим. Однак охоронці моральності й скромності різко виступали проти нього, оскільки забарвлення сукні у жовте було вельми накладним, а розкіш, на їхню думку, розбещувала людей.

Готичну моду з її прилеглою сукнею, характерною поставою тіла і способом носіння одягу ми можемо спостерігати, дивлячись на монументальні фігури святих і королів на фасадах і порталах соборів, а також за художніми мініатюрами середньовічних художників. Змінений крій одягу виявився насамперед у викрійці рукавів та їхнім поєднанням з плечем. Тісно облягаючи плечовий суглоб, сукня додержується далі ліній тіла таким чином, що видно, власно, саме тіло. Таке оформлення рукавів значно більш виразне, ніж це було раніш. До зап'ястка вони іноді розширюються, переходячи у довгі кути на ліктях, які красиво округлені й тягнуться іноді до землі.

У Чехії довгі смужки матеріалу на рукаві, який розпочинався, в основному, від ліктя називалися «пах» («пах» – чеською «запах»), оскільки вони тягнулися за людиною, що йшла, як запах.

Жилетку також замінив викроєний ліф, який стало можливо зшити завдяки боковим швам і виточкам, зробленим по фігурі. Аби ліф був ще більш прилягачим, в XIV столітті його стягують шнурівкою або застібують на ряди гудзиків. Ці останні з'являються, головним чином, у першій половині XIV століття, коли сукня прилягала так тісно, що насилу можна було рухатися. Тільки тоді вільне покривало перетворилося у викроєну хитромудру сукню й настало остаточне розлучення із вільною античною тунікою. Жилетка, ще в XIII столітті закрита, розпочинає спочатку оголювати шию, а пізніш – й груди. Спідниця подовжилася до довжини шлейфа, підкреслюючи стегна, а увесь силует набув типовий «S»-образний стан (про який автори XIX століття помилково думали, що це наслідок тісного одягу).

Нинішній погляд можна виявити у такий спосіб, що «S»-образний стан найкращим чином виявляє ідеал готичної стилізації людського тіла. Вельможні жінки зверху цієї прилягаючої сукні часто-густо одягали ще верхній одяг, з рукавами чи без них, з великим декольте, так званий *сюрко* (*surcoat*), який своїм кроєм і оздобленням підкреслював стрункість талії, ширину стегон й пластичність грудей.

До традиційного одягу належав також плащ, що у Чехії називався – *клок*, зшитий із суконної тканини і підшитий матеріалом іншого кольору чи хутром. На грудях він скріплювався декоративним аграфом або звичайною застілкою.

До традиційного одягу належав також плащ, що у Чехії називався – *клок*, зшитий із суконної тканини і підшитий матеріалом іншого кольору чи хутром. На грудях він скріплювався декоративним аграфом або звичайною застілкою.



У цей період було ще модно натягувати плащ на голову як це робили колись етруски.

Жінки напинали голови покривалами, які виготовляли з тонких матеріалів, вони були дуже різноманітні й мали своє символічне значення. Наприклад, серйозність хвилини і сум підкреслювались не лише темним одягом, а й станом покривала, яке у той час глибоко натягалось на обличчя; таким самим чином свято й веселощі – строкатими фарбами і по-різному пов'язаними покривалами. Завите волосся ніспало на плечі; завивка для жінок та чоловіків була звичайним явищем.

З писемних джерел пізнаємо, що завивку виконували за допомогою гарячих щипців або розігрітих спеціальних паличок, які також були предметом насмішок для охоронців моральності, які вважали завивку найбільшим гріхом. А хто так згрішив, хто «робить собі кучеряве волосся, той повинен йти до аду, бо іншого шляху йому немає» – мовиться у середньовічній театральній п'єсі.



Однак у поезії завите волосся незаміжних дівчат, увінчане золотими вінками, що блискотять діадемами й строкатими квітами, захоплено оспівували.

У середньовічному «Романі про троянду» автора захоплює і ніжний вигін тіла, і злет бровей, і переносиця, прямий носик. Маленький рот, повні губи й ямочки на підборідді. У романі віддзеркалюється ідеал краси того часу, тому героїня одягнута по моді тих часів – у облягаючу сукню, яку доповнюють білі рукавички, що контрастують із зеленим кольором коштовного гентського сукна, прикрашеного, крім того, вишивкою. Дівчата сприяли цьому ідеалу й стилізацією свого обличчя, яке ретельно гримували.

У середньовічній п'єсі «Продавець лікарської мазі» косметика, з одного боку, вихваляється, з іншого, – обмовляється як шкода для душі. Заміжні жінки укривали голови дорогими покривалами.

В XIV столітті великою популярністю користувалися чеські капелюшки (так звані *куколь* – sg.), які прикрашали голову, як ореол, про що згадується в Лімбурзькій хроніці 1389 р. А втім, чеська мода у період Люксембургів* була відома у всій Європі. В 1382 р. її принесла із собою до Англії принцеса Анна, яку було видано туди заміж. Великим попитом користувалися й чеські куртки для чоловіків, підбиті ватою, які робили у Празі й вивозили за кордон.

Спідниці, які носили і чоловіки і жінки, які називали французькою *sousquenie*, *escl vine*, німецькою – *suckenle*, а середньовічною латиною відомі під назвою – *soscanie*, а італійською – *schivavine*, виникли, напевно, також у Чехії.

Свого розвитку чеська середньовічна мода досягла при дворі Вацлава IV, коли фасон костюма, його прикраси і загальний крій були найбільш досконали. Тоді їй навіть вдалося отримати верх над модою французькою, що викликала тільки сміх своєю ексцентричністю, й утримати її в рамках гармонії та елегантності.



Ілюстровані рукописи, які створювались для бібліотеки Вацлава IV й були тісно зв'язані із особою самого короля і його дружини Софії, що багаті не лише на веселу дотепність, натяки на захоплення короля, зображеного як в офіційній обстановці, так і у приватному житті, а й містять багатий модний «репертуар».

В літературі уже багаторазово зазначалась аналогія між готичною модою та архітектурою. У моді переважають вертикальні лінії: прямовисні кінці верхніх рукавів, гострі манжети, пахи, головні убори, витягнуті догори, й гостроносі черевики цю тенденцію підкреслювали. І при цьому готичний одяг переймає всі елементи з попереднього періоду (наприклад, плащ, перетворений ним по своєму; покривало, яке стали виготовляти з нових тканин, набуло нових функцій).

Романська мода ще базувалась на сорочкоподібному крої. Готична викрійка одягу повністю відповідала фігурі людини й частогусто про неї мовлять, що її важко перевершити. В цьому заслуга, насамперед, кравців, які зберігали свої таємниці і уже тоді об'єднувались в цехи. Готичний одяг і його виробництво перейшло до чоловічих рук.

* Люксембурги – династія імператорів, так званої «Священної Римської імперії» в 1308 – 1437(з перервами), що посідала і чеський престол.